

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

XXXIV. De Divitiis.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

scelera perpetrabunt, fruges confument, & *Colonia* fastidio afficientur; At tam demum nuncios & literas in patriam mittent, in *Plantationis* præjudicium & dedecus. Populus qui in *Colonia* sumatur, præcipue sint Artifices generum sequentium: Hortulani, Aratores, Fossiores, Fabri ferrarij, Fabri lignarij, Piscatores, Aucupes, Chirurgi, Pharmacopola, Coci, Pistoris, Cerevisiarij, & hujusmodi. In *Regione*, ubi *plantare* instituitis, circûspice primo, quod genus esculentorum & poculentorum, terra ex sese, sine cultura, edat: Veluti Castaneas, Inglandes, Nuces, Pinus, Olivas, Dactylos, Pruna, Cerasa, Mel sylvestre, & similia; Atque illis, ut par est, utere. Dein disquire, quod genus Victualiorum, Solum proferre possit celeriter intra annum: Veluti Pastinacas, Caricas, Brassicas, Cepas, Raphanos, Melones, Pepones, Cucumeres, Attriphices de *Hierusalem*, Maiz, & alia. Quantum ad Triticum, Siliquam, Hordeum, & Avenam, nimiam Grana hæc possunt culturam: Attamen à Fabis & Pisis etiam inchoare licet: tum quia minore opera indigent; tum quia non minus cibi loco, quam panis, inferviunt. Etiam ab *Oryza* multiplex provenit seges, quæ & cibi quoque copiam facit. Ante omnia, magna copia transportanda, panis Biscocti, Farinæ ex Avena Pollinis, Farinæ omnigenæ, & similia, ut sub initiis præsto sint, donec panis confici possit. Pecudes, & Aves, delige eas, quæ à morbis præcipue immunes sunt, & præceteris prolifica: Quales sunt porci, Capræ, Gallinæ, Gallinæ Indicæ, Anseres, Columbæ domesticæ, Cuniculi & similes. Præcipue autem Piscationibus incumbendum, tum ad sustentationem *Colonia*, tum ad lucrum exportationis. Commeatus in *Coloniis* adeo parca manu fere distribuendus; ac si in Oppidis obfessis esset; hoc est, pro rata. Maxima autem pars soli, quod in hortos aut segetes convertitur, horreis publicis assignetur, in quibus fruges reponantur, & mensura certa distribuantur: Ita tamen ut supersint nonnullæ fundi portiones, in quibus industria singulorum se exercent. Circûspice insuper, quas merces nativæ *Regio* illa producat, ut exportatio earû, in loca ubi maxime in pretio sunt, sumptus levet; Ut usuvenit in *Nicotiano* apud *Virginiam*; modo non sit (ut jam dictum) in præjudicium in tempestivum *Colonia* ipsius. Sylvæ in *Regionibus* desertis, ut plurimum, abundant; Itaque ligna, ad ædificia, naves, aut ejusmodi usus apta, inter præcipuas merces numeranda. Si inveniatur vena ferri, & rivuli ad molendina ferraria idonei, ferrum è mercibus quæstuosus est, in *Regionibus* sylvosis. Salis nigri confectio per calorem solis, si Clima ferat, digna res est quæ tentetur. Etiam Sericum vegetabile, si adsit, merx est lucrosa. Pix cujuscunque generis, ubi proveniunt pinus & abieres, semper præsto est. Quin & pharmaca, & ligna odorata, si reperiantur, haud parvum commodum præbent. Etiam cineres, quibus ad sapam utuntur, non modicum utilitatis afferent; Similiter & alia, quæ perquiri possunt. Verum fodinis ne confidas nimium præsertim à principio. Fodina enim fallaces sunt, & sumptuosæ; & spe pulchra lactantes, colonos reddunt circa alia socordes. Regimen *colonia* committatur uni, cui tamen assideant Consiliarii aliquot; atque muniantur

auctoritate, ad exemplum Juris militaris, sed aliquantulum restricta. Ante omnia, hunc sibi decerpant homines fructum, vivendo in eremo; ut Deum semper, & jusque cultum, præ oculis habeant. Rursus, *Colonia* à numerosiore Concilio (intelligo in regione, matre *colonia*, residente) non pendeat; nec ob contributiones exiguas multitudini nimia subiciatur; sed sit numerus eorum, qui negotia *colonia* procurant & ordinant, moderatus. Sintque potius ex *Nobilibus*, & *Generosis*, quam *Mercatoribus*; Hi enim lucro præsentis plus latis inhiant. Sit plane immunitas à vectigalibus & portoriis, donec *colonia* adoleverit; neque tantum immunitas à solutionibus pecuniarum concedatur, sed etiam libertas merces in quascunque volint partes exportandi; nisi gravis aliqua causa obfuerit. *Colonia* Populo ne facias aut superoneres, alios post alios mittendo; sed potius informationi diligenti intende, quot capita de tempore in tempus minuantur; eaque numero conveniente, pro rata, suppleas, ita tamen, ut *coloni* bene victitent, nec penuria affligantur. Magnum jam pridem salubritati complurium *Coloniarum* detrimentum intulit, ædificatio juxta Mare & fluvios, in locis paludinosi & aquosis. Itaque, etiam ab hujusmodi locis incipiendum, propter vecturæ & aliarum rerum commoditatem, paulatim tamen in superiores *regionis* partes, & ab aquis remotiores, ascendendum. Interest etiã sanitatis *colonia*, ut salis læ bona copia convehatur; quo cibi, quos verisimile est putridos aliter sæpe tuturos, condiantur. Si *Colonia* plantes, ubi Barbari sedes suas habeant, neutiquam eos nugis tantum, & tricis, concilies; sed justitia, & modis gratiosis, demerere; nihil tamen de præsidio minuendo, quæ ad securitatem pertinent: Neque etiam Benevolentiam eorum aucupare auxiliis contra hostes suos; sed auxiliis defensionis non incommodum erit subvenire. Interest etiam, aliquos ex indigenis, sæpe in *regionem*, unde *colonia* migravit, mittere: ubi videant conditiones, hominum suis multo præstantiores: idque sub reditu inter suos divulgent. Postquam *colonia* adoleverit, & robur acceperit, tempestivum erit mulieres summittere, ut *colonia* ex sese propagetur, nec semper ab externis pendeat. Super omnia flagitiosissimum est, *colonia* semel deductam, celeriter & destituere: præterquam enim quod dedecori est, nil aliud est, quam proditione mera, profusioque sanguinis, complurium hominum miserorum.

XXXIV.

DE DIVITIIS.

Divitias cognomine magis proprio vocare nequeam, ut ea appellem *impedimenta Virtutis*. Sicut enim se habent *impedimenta*, ad *Exertum*, ita *divitia* ad *Virtutem*. Necessaria siquidem sunt, sed graves: Quinetiam cura illarum victoriam sæpe disturbat. *Divitiarum* magnarum nullus est usus, præterquam in eis expendendis: Cætera in opinione versantur. Idem dicit Salomon: *Ubi multe sunt opes, multi qui comedunt eas. Et, Quis prodest possessori, nisi quod cernat divitias oculis suis? Possessio divitiarum, nulla voluptate dominum perfundit, quantum ad sensum. Est sane custodia ipsarum; est etiam postestas donativi aut distributionis; est & fama,*

& inflatio ab ipsis; Sed non datur solidus ipsarum usus, qui ad dominum pertingat. Annon vides ficta illa pretia, quibus gemmæ, & huiusmodi rariora, æstimantur; & quam inania opera suscipiantur, ad ostentationem meram, ut usus aliquis *divitiarum* magnarum videri possit? Sed dicit quispiam, usum earum vel in hoc maxime cerni posse; quod homines ex periculis & calamitatibus redimant: Ut ait Salomon: *Substantia divitis urbs roboris ejus, & quasi murus elevatus in imaginatione sua.* Sed caute Salomon, quod *imaginatione*, non *re ipsa*, tales sunt. Plures enim, sine controversia, *divitiis* suis magnis vanierunt; quam redempti sunt. *Divitias* magnas ne feceris: sed quas parare possis iuste; impendere sobrie, erogare hilariter, & libenter dimittere. Neque tamen contemptum ipsarum, instar *Monachi* aliquid, aut à seculo abstracti, foveas, sed de usu distingue; Sicut Cicero optime de *Rabirio Posthumo*: *In studio rei amplificanda apparebat, non avaritia pradam, sed instrumentum bonitati quæri.* Aucta etiam Salomoni, nec præpropere opum accumulationi inhia; *Qui festinat ad divitias, non erit insons.* Fingant *Poëta*, *Plutum*, (qui *divitias* sonat) à *Jove* missum, claudicare, & tardigradum esse: à *Plutone* autem, currere, & pedibus celerem. Innuentes, *Divitias*, bonis artibus, & iusto labore, partas, tarde accedere; sed per mortem aliorum advenientes (veluti ex hæreditatibus, testamentis, aut similibus) præcipitanter ruerere. Nec minus poterit Fabula ea de *Plutone* intelligi, si *Plutonem* pro *Diabolo* accipias. Cum enim opes à *Diabolo* fluunt, veluti per fraudes, oppressiones, injustitiam, & scelera, rapido cursu feruntur.

Via ad discedendum variæ, & pleræque earum fœdæ. *Parsumonia* inter optimas censeri possit, neque tamen ipsa omnino innocens est: Opera enim Liberalitatis & Charitatis coarctat. *Soli Cultura*, quasi ad *divitias* maxime genuina; utpote quæ benedictio magna *maris Telluris* sit. Verum lenta est hæc via. Attamen ubi homines insigniter opulenti, se ad *Agriculturam*, & lucra rustica, submitunt, *divitias* in immensum coarctant. Noveram ex *Proceribus Angliæ* quendam, cui maximi reditus proveniebant è re rustica, supra subditos ceteros quoſcunque ætatis meæ. *Dives* erat armentis, ovibus, sylvis, tam cædvis, quam grandioribus; lithanthracibus, frumento plumbi & ferri fodinis: & compluribus aliis proventibus rusticis. Adeo ut terra ei instar maris esset, mercès perpetuo importans. Recte à quodam observatum: Se magno cum labore ad exiguas, & nullo fere ad magnas *divitias*, pervenisse. Postquam enim res alicujus nummaria sic increverit, ut nundinarum & mercatum opportunitates prætolari possit: atque eos contractus superare, quibus ob summam magnitudinem perpauca admodum homines apti sunt: atque etiam in laboribus aliorum participare, qui minus pecunia abundant; fieri non potest, quin supra modum ditescat. *Lucra ex Professionibus*, honesta certe sunt: & duabus rebus proventur maxime: Diligentia, & Fama bona propter probitatem in negotiando. At lucra ex contractibus majoribus plerumque naturæ magis ancipitis: Cum quis scilicet aliorum necessitates & angustias obideat: fer-

vos & ministros alienos in damnum dominorum corrumpat; emptores alios, qui in majora forte pretia consensissent, artificiose & vafre summoveat; & huiusmodi fraudes exercent; quæ omnes merito damnandæ sunt. Quantum vero ad *Emptiones*, animo, non retinendi, sed rursus dividendi, illæ ex utraque fere parte molunt; tam Venditorem, quam Emptorem prementes. *Societates* locupletant affatim; si cautus adhibeatur delectus eorum, quibuscum *societas* inicitur. *Fœnus* ex certissimis lucri generibus est, licet ex pravissimis; utpote quod hominem panem suum comedere faciat in *sudore vultus alieni*: atque in *sabbatho* operari non cessat. Attamen certum licet sit, non caret rimis suis secretis: Siquidem *Notarii*, & *Institores*, ad commodum proprium, homines fortunarum dubiarum quandoque extollent. *Primum* esse in *inventione* aliqua *nova*, aut *Privilegio*, inundationem quandam opum interdum largitur: Sicut contigit primo *Sacchari Excoltori* in *Canariis*. Itaque si quis se peritum *Dialecticum* præstare possit, ut addat *Inventioni* *Judicium*, magna haud dubie efficiet: præsertim si tempora sint propitia. Qui lucra tantummodo certa captat, ægre ad magnas *divitias* assurgat: Contra, qui totus in incertis est; vix fortunarum dispendia vitabit. Bonum igitur fuerit incerta lucra certis munire, ut damnis subveniatur. *Monopolia*, & *Mercium Coemptiones* ad *revenditionem*, ubi *Leges* nulla prohibentur, ad *divitias* viam sternunt facilem: præsertim si quis prospicere possit, quæ mercès in æstimationem venturæ sint, atque eo modo se illis abunde instruat. Opum acquisitio, per *servitium Regum*, aut *Magnatum*, dignitatem quandam habet: tamen si assentionibus & servilibus artificiis, sese ad omnes nutus flectendo, parentur, inter vias vilissimas poterit numerari. Quantum ad *ventionem Testamentorum*, & *Legatorum*, (quemadmodum *Tacitus Senecam* infimulat, *Testamenta* & *Orbos* tanquam *indagine capi*.) adhuc pejor est hæc res, quanto cum hominibus conditionis humilioris rem habemus, quam in *servitio*.

Fidem illis nimiam ne adhibeas, qui præ se ferunt contemptum *divitiarum*: Eorum opes despiciunt, qui desperant; neque inveniunt usquam tenaciores, ubi incipient ditescere. Ne sis in *minutistenax*, *Divitia* alas habent, & aliquando ex sese avolant: aliquando emittendæ sunt, ut ampliores congregent. Opes suas moribundi relinquunt, aut usui publico, aut *Liberis*, *Cognatis*, & *Amicis*: In utroque genere *Legationes* paulo moderatiores melius cedunt. *Divitiæ* magna hæredi relicta, aves rapaces undique ad eas convolare invitant: nisi hæres fuerit ætate & iudicio confirmatior. Similiter *Fundationes* gloriose & splendida, in usum publicos, sunt instar *Sacrificiorum sine sale*, & nihil aliud quam *de albara Eleemosynarum sepulchra*: quæ ab intus cito corrumpuntur & putrescent. Itaque dona tua, magnitudine ne metiaris, sed commoditate: & ad debitam mensuram redigas: neque opera Charitatis in mortem usque differas. Et enim, si quis recte rem æstimet, qui id facit, ex alieno potius donat, quam è proprio.